

Канферэнцыя 4

Пачаткі Францішканскага ордэна свецкіх паводле першых біяграфій св. Францішка

Паспрабуем адшукаць у даступных нам ранніх крыніцах біяграфічных тое, што можа датычыць заснавання Францішканскага ордэна свецкіх.

У першай біяграфіі Томаша з Чэляна, афіцыйнай, знаходзім такое сведчанне:

"Многія з людзей, высокага і нізкага паходжання, духоўныя і свецкія, якіх кранула Божая натхненне, пачалі звяртацца да св. Францішка, выказваючы прагненне служыць пад яго кіраўніцтвам і настаўніцтвам (...) Вось выбраны настаўнік! На ягоны заклік аднаўляецца Хрыстовы Касцёл - і мужчыны, і жанчыны. І пераможна крочаць тры войскі, якія імкнуцца да збаўлення паводле ягонага ўзору, правіла і навучання. Усім ён даў правілы жыцця і паказаў дарогу збаўлення, адпаведную кожнаму стану" (1Cel 37).

Гэтае сведчанне Томаш з Чэляна прыводзіць у кантэксце вяртання св. Францішка з Рыму і апісвае плады пропаведзі Святога, яго закліку да пакаяння. На заснаванні Францішканскага ордэна свецкіх могуць ускосна ўказваць словы "тры войскі" і "усім ён даў правілы жыцця".

А вось сведчанні з двух неафіцыйных біяграфій, якія даследчыкі лічаць крыху пазнейшымі:

"Жанатыя мужчыны і замужнія жанчыны, якія не маглі разарваць сужэнскай сувязі, узмацнялі свае чыны пакаяння ва ўласных дамах паводле карысных для збаўлення ўказанняў братоў. Такім чынам, дзякуючы бласлаўлёнаму Францішку, дасканалому шанавальніку Святой Тройцы, Касцёл Божы аднаўляецца праз тры ордэны (...) Кожны з гэтых ордэнаў быў у сваім часе зацверджаны Папам" (3Soc 60).

"Мужчыны, якія мелі жонак, казалі [братам]: У нас ёсць жонкі, якія не згаджаюцца на разлучэнне з імі. Таму навучыце нас, якой дарогі, дзеля збаўлення, нам трымацца? А [браты] стварылі з іх ордэн, які называецца Ордэнам тых, хто чыніць пакаянне, і паклапаціліся аб яго зацвярджэнні праз найвышэйшага пастыра" (Ананім з Перуджы, 41).

У прыведзеных фрагментах можам заўважыць матыў Святой Тройцы. Таксама бачым, што паводле гэтых біёграфіяў менавіта браты, як супольнасць, з'яўляюцца заснавальнікамі, а не толькі Францішак асабіста. Узгадваецца афіцыйнае зацвярджанне Папам, а спосаб тэрцыярыярскага жыцця акрэсліваецца як узмацнялі свае чыны пакаяння ва ўласных дамах.

Аўтар наступнай, афіцыйнай біяграфіі, св. Банавентура, пра пачаткі Францішканскага ордэна свецкіх распавядае такім чынам:

"Вельмі многіх узнімаў жар яго [Францішка] пропаведзяў. Па прыкладу Божлага мужа яны абавязвалі сябе новымі законамі пакаяння. Гэты спосаб жыцця слуга Хрыстовы вырашыў назваць Ордэнам братоў пакаяння. Ордэн прымаў духоўных і свецкіх, дзеў і тых, хто жывуць у сужэнстве, і мужчын, і жанчын, бо шлях пакаяння з'яўляецца супольным для ўсіх, хто накіроўваецца да неба" (I Вон 4,6).

У гэтым фрагменце можна звярнуць увагу, што паводле Банавентуры св. Францішак асабіста даў назву - *Ордэн братоў пакаяння*. У адной з захаваных пропаведзяў Банавентуры таксама можна прачытаць, што Францішак: *"... заснаваў трэці ордэн, які назваў Ордэнам тых, хто чыніць пакаянне..."*. Бачым тут выкарыстанне слова *заснаваў*, а таксама ў дадзеным выпадку крыху іншую назву трэцяга ордэна.

Нарэшце, варта прывесці сведчанне Бернарда з Бессы, які пісаў сваю біяграфію яшчэ пазней - прыкладна ў 1275-1280 гг.:

"Плён навучання Францішка асаблівым чынам праяўляецца ў заснаваных праз яго трох ордэнах (...) Трэцім з'яўляецца Ордэн братоў і сяцёр пакаяння, супольны для духоўных, свецкіх, дзеў, удоваў і сужонкаў. Яго мэтай з'яўляецца годнае жыццё ва ўласных дамах, выкананне чынаў пабожных і пазбяганне роскашы гэтага свету. Таму часам сярод іх можна ўбачыць людзей шляхетскага паходжання, рыцараў або іншых людзей вялікіх, паводле гэтага свету, якія апранутыя ў скромныя чорныя плашчы, абгорнутыя аўчынай, маюць прымітыўнае адзенне і ездзяць, калі сапраўды неабходна, на скромным кані. Жывуць так скромна, што без сумніву з'яўляюцца людзьмі, якія баяцца Бога. (...) Пры напісанні правілаў або спосабаў жыцця для гэтых ордэнаў, святой памяці Папа Грыгорый [IX], які тады яшчэ займаў ніжэйшую пасаду, злучаны з бласлаўлёным Францішкам сардэчным сяброўствам, пабожна дапаўняў тое, чаго Святому не хапала ў веданні правадаўства" (Кніга пахвал бласлаўлёнага Францішка, 7).

У гэтым сведчанні можна звярнуць увагу на ўдзел кардынала Угаліна ў напісанні правіла таксама і для Трэцяга ордэна св. Францішка.

Ведаем, як было сказана ў папярэдніх канферэнцыях, што *Ордэн тых, хто чыніць пакаянне* існаваў і перад св. Францішкам. Чаму ж біёграфы называюць заснавальнікам гэтага ордэна менавіта св. Францішка або першых братоў?

Можна растлумачыць такім чынам:

па-першае, плён пропаведзі Святога быў так вялікі, што менавіта ён значна ажывіў і аднавіў існуючы ў Касцёле *Ordo poenitentia*;

па-другое, прычына магла быць у распаўсюджанасці размаітых ерасяў сярод іншых адгалінаванняў *братоў пакаяння*, а Францішак у гэтым быў бездакорны і даваў прыклад паслухмянасці Касцёлу;

па-трэце, у пэўным сэнсе, можна сказаць, што Францішак заснаваў "свой", францішканскі, *Ордэн тых, хто чыніць пакаянне*.

А што першыя біяграфіі кажуць пра канкрэтныя асобы - першых прадстаўнікоў Францішканскага ордэна свецкіх? пра першыя супольнасці?

Паспрабуем паразважаць над гэтым у наступнай нашай канферэнцыі.